

V-2022 2033
DISPUTATIO ETHICA⁶
De
FORTITUDINE
Et
TEMPERANTIA¹

Quæ
DEO DUCE AC AUSPICE

In Regiâ CHRISTINÉâ Univer-
sitate Ex consensu Venerandæ Fac-
cult: Philos: Eruditorum Exas-
mini submittitur

P R Æ S I D E

M. A X E L I O K E M P E
Reg. Acad. Biblioth.

R E S P O N D E N T E

J O H A N N E H E N R I C I L I L I O
Finlande.*

In audit. Majori ad Diem Julij
horis solitis, [1655]

A B O Æ, 1655.

*Nobilissimo, Consultissimis, Reverendo
& Prudentissimis U I R I S.*

Dn. ERICO P. Pistolhielm/ de
Hardois & Fällfwila &c. Copiæ Equestris
in Sawälax Majori perstrenuo, Meccenae
ti & benefactori admodum colendo.

Dn. O L A O S. Regii Parla: Asses
sori gravissimo. Fautori suo honorãdo.

Dn. MARTINO Schilling/ Regij
Parla: ibidem Assessori æquissimo, E
vergetæ suspiciendo.

Dn. ANDREÆ JOH: Keckonio, Scho
læ Arctopolitanæ Rectori solertissimo
ut antehac præceptori fidelissimo, ita nunc promotori
indubitatissimo.

Dn. ANDREÆ M. Packalenio, Su
perioris Satakundiæ judici territoriali
Circumspecto, benefactori & populari
desideratissimo.

Dn. BERNHARDO R. Regij hujus
Parl: Logistæ expeditissimo, benefacto
ri & amico amando.

*Hanc Disputationem Philosoph. in sui fa
vorem & recordationem litat Reve
renter & officiose*

Johannes H. Lilius.

SECTIO PRIMA

De

FORTITUDINE.

PRÆCEPTA.

I.

Fortitudo est Probitas, quâ ad ver-
sa quæque & ardua magno ani-
mo aggredimur & decenter su-
stinemus.

2. Estque Togata vel Bellica.

3. Togata est fortitudo, quæ in ad-
versis extra belli aleam animum
invictum præstat & immotum.

4. Bellica, quâ pericula in bello &
mortem ipsam honestè aggredi-
mur.

5. Opposita fortitudinis sunt: Omnis
metus vacillitas seu audacia, quâ
temerè omnia ad euntur pericula,

nullâ habitâ honestatis ratione;
& metus seu timiditas, vitium
quo nihil arduum neque pati ne-
que aggredi sustinemus.

EXPLICATIONES.

Ad Præcepta in Genere

Magna & eximia virtus forti-
tudo est, sublimia etiam quærit
receptacula, excelsos fovens
spiritus; hinc rutilat maximè in folio
Regali, heroumq; ingens existit decus.
Viribus nixa suis, non nisi ardua &
præclara semper meditatur, hostibus
se obijcit, quos ferit, fugat, prosternit,
nec mortem terribilissimum omnium
pace vel bello formidat. Unde sum-
mo in pretio semper fuit fortitudo, vir-
tutis nomine sola nonnunquam æsti-
mata. Magnus ille *Alexander* hac nisi
stipatus fuisset, tantillo vix tempore
victor orbem peragrasset. *Hannibalem*
sane multis in *Hispania, Africa, Italia,*
Victo.

Victorijs & trophæis evexit ad summum. *Cæsaris* invictum animi robur, res gestæ testantur abundè. Non attinget memorare *Camillos*, *Fabricios*, *Marcellos*, & similia hominum dæmonia, qui rem Romanam ad id fastigium perduxerunt, ut Romana magnitudo tantum hostium vinceret, quantum vel ipsa vellet, vel rerum natura permitteret ut habet *Vegetius*. Nostra etiam patria dulcissima, Regnum Sveo Gothicum, quot & quantos emiserit Heroes hac virtute præstantes, loquuntur omnium temporum annales, decantant patriotæ, admirantur exteri & obstupescunt; Quos hic sacro silentij horrore potius honorandos censemus, quam laudes & gloriam illorum culpâ deterere ingenij. Virtutem solummodo ipsam, prout ratio instituti requirit, nostris subijciamus oculis, ut si quid ex pulcherrima ejus facie liceat haurire voluptatis, id omne in lucro erit deputandum.

Ad 1. Præceptum.

DEfinitum à *ferendo* dictum (pericula sc. & labores) non quamvis notat *constantiam*, commune aliàs requisitum in genere; nec naturale *robur*, quale & in brutis, & alijs bonis animi destitutis: Sed *virtutem moralem*, quæ in periculis & adversis caput exerit. Cujus hinc observanda 1. *Obiectum* duplex ut in qualibet virtute, *internum* & *externum*. Illud, (ut in alijs) affectus, metus & confidentia: hoc, res arduæ & periculi plenæ, quæ affectus hos cieere possunt: Alijs terribilia, mala & adversa, quæ tamen in duplici sunt differentia, alia enim sunt ὑπερ ἀνθρώπων supra conditionem humanam, ut *comminationes divine, fulmina, terræ motus, exundationes* &c. Quæ qui non metui insanum esse oportet; alia κατ' ἀνθρώπων secundum hominem, quorum quædam semper metuenda viro bono & fugienda, ut: scelera omnis generis, eorumque poenæ; quædam
indis

indifferentè se habent, formidandæ quidem si nostra culpa eveniant; Sin minus & præter meritum, forti animo & excelsò ferenda & spernenda, qualia mala sunt: *paupertas, exilium, captivitas, infamia, vulnera, contemptus, injuria, morbi & denique mors ipsa*, quæ speciale hujus virtutis objectum vocari sivevit, sicut Generale censetur esse vel *primarium* vel *secundarium*, illud τὰ φόβησθαι constituant; hoc τὰ ὀρῶσα λέει fiducia- lia, quibus fiducia in periculis animo ingeneratur, qualia: *divitiæ, munitio- nes, arces, arma &c.*

2. *Actus* (in quo & officium viri fortis in genere consistit) qui duplex cum primis: *sustinere pericula*, quo patientia spectat, & *aggredi seu propulsare*, quem nonnulli magnanimitatem appellat. Præstantius vero Aristoteli ardua ferre, quam aggredi. Objectum enim quod terribile, semper aliquid confert ad audaciam cohibendam, timorem verò auget, cui non succumbere difficilius videtur.

3. *Finis*; ut in omnibus virtutibus ita & hic *honestas*, unde & *publica utilitas*. Inordinati igitur finis circumstantiâ peccant, qui ad scopum alium collimant, quales qui lucri causâ, spe honoris & prædæ duriuscula non detrectant.

Ad II.

Missâ divisione fortitudinis in *veram* & *apparentem*, quæ non tam divisio, quam distinctio est ambigui; veræ fortitudinis solum ratio expendenda venit, quæ ritè & rectè secatur in *Togam* & *sagatã* I. *Ex ratione objecti*: quippè in utraque conspicua fortia facta, nec minus in toga animi desideratur magnitudo, quam sagæ & bellona fervente Exilia non rarò hic, proscriptiones, relegationes, opprobria, afflictiones aliæ, vulnera, captivitates, morbi, imò ipsa mors graffatur, quæ intrepidè lubeûda, animusque obfirmandus, ne adversis frangatur, nec efferatur & insolecat adeo secundis, ex mente Horatij,

Rebus

*Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare, sapienter idem
Contrahes vento, nimium secundo
Turgida vela.*

2. *Intuitu subjecti*, sæpè enim fortitudine bellica excellunt, qui Togatâ nequaquam, & vice versa. fortis *Alexander*, fortis *Socrates*, sed diversa fortitudinis specie; fortis item *Cicero*, *Demostenes*, sed in foro, in curia, bello non item.

3. *Contemplatione causarum efficientium*: Bellica artibus bellicis paratur, Togata sine iisdem haberi potest.

Ad III.

Hæc animum firmat constantiâ, roburque colligit, quo adversus omnem fortunæ flatum tutus consistit fortis, in Choro, in foro, in foro sua ritè expedit munia. Contemptum, injurias, persecutiones, calumnias, mala plerumque clericorum, contemnit, repellit, vindicat. In curia causas agit, disceptat, judicat, consilia sugge-

rit, libertatem asserit, non sine præsentissimo nonnunquam mortis periculo. Pro domo cujusque & ædibus excubias agit, commoda accersens, propellens nocitura & adversa domestica quoad fieri fas est, ut hinc præteream *Philosophicam* illam affectuum moderationem, in *Socrate*, *Diogene*, aliisque eminentem.

Ad IV.

Hanc extollunt plerique, omnium in se ora hæc convertit, nec nisi eximiiis præmiis coronatur, cum maxime occupetur circa præsens mortis discrimen, quæ pulcherrima censetur propter decorum, difficilima ob certamen, celeberrima propter famam, honestissima propter causam, *scilicet defensionem patriæ, libertatis, religionis, parentum, liberorum &c.* Hac plurimi fortitudine excellere, non secus ac *Togata*. In sacris laudantur, *David, Iosaphat, Debora, Iudith &c.* Ex prophanis tum Græcis tum Latinis quam plurimi.

mi Alexander, Caesar, Hannibal, Themistocles, Miltiades, Amazones &c.

Ad. V.

Sunt & huic virtuti sui hostes, sunt extrema, hinc scopuli utrinque hi cavendi: *Audacia* in excessu; *Timiditas* & *ignavia* in defectu. Ad istam deflexit *Alexander* non raro, servatus tamen, non tam virtute sua, quam æquitate fortunæ. *Insani* potius quam *audaces* *Celtae* qui prælium inierunt cum fluctibus marinis, prius aquis obruti quam versi in fugam. Et *Psylli* contra *Austrum* armata manu profecti sunt. Et *Xerxes* mare virgis cædi imperans & catenis studens vincire. *Timidi* omnes *αυτονεργες*, timidus *Pisander*, qui ne umbrã suam mortuus videret metuit. *Ignavus* *Antemon*, qui caput scuto, quod servi duo semper portarunt, textit, ne lapsu alicujus læderetur. Plura exempla tum virtutis, tum vitiorum suppeditant omnium temporum historia & annales, præter quotidianam experien-

perien-

perientiam, quæ speculum est vitæ & societatis humanæ.

QVÆSTIONES.

I. Estne fortitudo justitia præstantior? Neg:

Utraque sublimis est virtus & necessaria, si tamen comparentur, potio-rem locum justitiæ, ipsa non negabit fortitudo. Justitia quippè sublata, quid principatus & regna nisi magna latrocinia? Ubi licentia pudoris & verecundiæ calles supergressa impunè dominatur & furit. Hinc non inscitè *Agessilaus*: *Si omnes justii essent, ne opus quidem fortitudine esset.* Et *Antisthenes*, omnia inquit hominibus optanda præter fortitudinem; quod omnia fortes occupaturi sint, passidentes verò, si timidiores, perdituri.

II. Qui fit quod vera fortitudo rara sit avis in terris?

Resp.

Resp. *Difficilia quæ pulchra*, vetus verbum est. Difficultati succenturiantur virtutis hujus *objecta*, *causæ efficientes & subjecta*. Mortem omnium terribilium terribilissimum, natura ipsa conservationis studiosa abhorret: actus circa pericula tanta & discrimina occupantur, ut plerique tergiversari malint, quam aggredi: denique nec omnes ad hanc sunt virtutem nati & educati, pauci, quos æquus amavit Iupiter. &c.

III. An mors omnium terribilium terribilissimum?

Resp. De *morte aeterna*, nullus, modo Christianus, dubitat terribilissimam esse, interim & *mors temporalis* satis est terribilis homini, non ut *Christiano & fidei*, quomodo mors non mors, sed somnus, sed quies. sed *lucrum &c.* verum ut *corpori animato*, conservationem sui maximè expetenti, & ab interitu modis omnibus se vindicanti,

IV. An fuga viro forti eligenda?

Resp. Pro ratione commodorum & incommodorum, vel amplectenda est vel non. Si ex fuga tua salus pullulet, non tua solum, sed & *Reipub: Religioni* insuper consulitur, *libertati & honestati*, capessenda sanè. Sic enim qui fugit ad pugnas ille redire potest. Si verò fugam ignominia sequatur, *Religionis, libertatis, Patriæ* interitus, mori præstabit & fortiter occumbere, quam cum tantarum rerum ruina, salutem & utilitatem labefactare publicam.

V. An hostem fallere forti conveniat?

Resp. Fallitur hostis vel violatione fidei vel stratagematibus & insidiis illæsa fide. Istud inhonestum est, fidem enim datam servare & divina & humana jura exigunt: hoc licitum & concessum exemplis sanctorum in scriptura laudatur.

laudatis, & aliorum heroum ab omnī
antiquitate commendatis. Victoria ins
super hujusmodi compendiosa est,
parcitur sanguini, *sumptibus, temperi.*

VI. An fortis sensu doloris afficia-
tur, eumque confiteri hone-
stè possit? Aff:

Nec enim fortitudo naturam exiit
humanam, nec prohibet confiteri
quod humanum est: imo gloriosa est
magis forti viro confessio passionum,
quas invicto animo superat, testimo-
nio fortitudinis luculentè stipatus.

VII. An qui artibus Diabolicis
stuporem inducunt corpori-
bus, fortes dicendi?

Resp. Minimè gentium. Nulla vir-
tuosa actio Diabolum agnoscit autho-
rem, sicut nec diabolica operatio vir-
tus est.

QVÆ;

VIII. Estne fortior qui prævisa pericula præmeditatus aggreditur, quam qui in repentinis se fortiter gerit?

Resp. Hic potius fortitudinis gloriam meretur, magis enim ex habitu præsumitur agere, at radicior habitus intensiorem virtutem ostendit. Hinc in arenâ sumendum sæpè consilium, in bello præcipuè, ubi bis peccare non licet, ubi quanto minor præparatio, tanto major animi magnitudo.

IX. An *αυτοχειρία* licita sit?

Neg:

Peccant in Deum *αυτοχειρες* in Remp: & seipsos, DEI decreta impugnant: non occides. Rempub: membro & cive spoliant. Vitam optimum bonum sibi eripiunt sibi ipsis carnifices. Pulchrè Seneca: *Si certa mors instabit & destinatum sibi supplicium sciet*

non commodabit sapiens pœna sua manum, stultitia est timore mortis mori. Veniet qui occidat, expecta, quid occupas alienum negotium?

X. At sancti DEI Martyres suntne hac laurea & fortitudinis gloria decorandi?

Resp. Imo *heroica* ipsis inerat fortitudo & longè sublimior omni alia. Exquisitissimis quippe doloribus expositi & subiecti tormentis, non modo non tolerarunt ea magno animo; sed & exultarunt dignos se esse, qui pro nomine & confessione Jesu indigna hujusmodi perferrent & paterentur.

XI. An per fortitudinem duello congredi liceat?

Neg: Monomachia duplex est *Laudabilis* & *illaudabilis*. *Illam*, quæ ab animo gloriæ Dei illustrandæ & publici boni promovendi cupido proficiscitur, probanda, si authoritate imperialis publica fulciatur, Exemplo *Davidis*,

*dis, & fratrum apud Romanos tergem-
norum. Hæc, quæ ex privata vindic-
tæ cupiditate fuit, damnanda prorsus
& abolenda. Nec rectam rationem se-
quuntur ducem audaculi illi & teme-
rarij, nec leges observant, nec Magistra-
tum, quem exponunt ludibrio. Pericula
aggrediuntur non necessaria, & suæ
salutis & aliorum prodigi sunt, nulla ha-
bita honestatis ratione.*

XII. Quid censes de bellis, sunt- ne licita?

Resp. Negat furor Anabaptisticus:
affirmat scriptura canonica. Deus in
V. T. Injunxit bella, leges bellicas po-
pulo suo præscripsit: Nec ullibi in N.
T. prohibuit, quin potius milites ap-
probavit Christus, dum sacro Bap-
tismatis lavacro permisit initiari, addi-
ta adhortatione per Baptistam, non ut
deserent stationem, sed decentèr
sefe gererent, nemini incommoda-
rent &c. Vim præterea vi repellendâ o-
mnes leges omniaq; jura permittunt.

XIII.

XIII. Ultra fortitudo præstantior Togata vel Bellica?

Resp. A *Togata* partibus stat Eloquentiæ parens *Cicero*, dum ait:

Cedant arma Toga, concedat laurea lingua.

Assentitur *Clarissimi Vendelinus* hisce rationibus: Est quippe innocentior & sedatior progratior i. *Chro: 28. v. 3. 6.* Prudenti itidem consilio, lingua & calamo maxima facilius expediuntur quàm armis, quæ remedia sunt ipsis morbis periculosiora & damnosiora; parumque habent virium, si destituantur consilio. Bene *Tacitus: plura in summa fortuna auspiciis & consilio, quam telis & manibus geri.*

XIV. Audaciene contermina magis fortitudo quam timiditati?

Aff: Hinc audacem fortem vulgus semper putat. Commune est & forti & audaci aggredi pericula, licet ille honestè & non quævis: hic omnia & levia & inhonesta. Timidus vero nullis

planè se obijcit, sed martem in fugacibus portat pedibus. Unde & is magis obesse Reip. creditur, cui audax suâ animositate interdum prodest, secundum illud:

Audentes fortuna juvat, timidofq; repellit.

SECTIO SECUNDA

De

TEMPERANTIA

PRÆCEPTA.

1.

Temperantia est probitas, in voluptatibus corporis ex gustu & tactu modum tenens à rectâ ratione præscriptum.

2. Estq; duplex: Frugalitas & Castitas.

3. Frugalitas est temperantia in cibo (Abſtinentia aliàs dicitur) & potu (quæ sobrietas propriè)

priè) *natura* & *honestati congruenter vivens.*

4. *Castitas est temperantia in moderandâ venere.*

5. *Extrema temperantia & specierum, in explicatione commemorabuntur.*

EXPLICATIONES.

Ad præcepta in Genere.

A Corporis periculis, quibus fortitudo imperat, ad voluptates ejusdem quas temperantia coërcet non immerito delabimur. Parum quippè est hostem propellere externum, nisi & proditores intra mœnia delitescentes exigantur. Pulchrè Seneca: *Magnum imperium regit, qui sibi ipsi dominatur; & fortior est qui cupiditatem vincit, quàm qui hostem superat.* Hinc memorabile effatum Valentiniani Imperatoris: *Una se tantum victoria gloria-*

ri, quod vicisset carnem. Quid enim
jucundius quàm seipsum vincere? li-
bidini leges præscribere? atque sic
nomen & prærogativam hominis in-
signitèr tueri. Anima sicca, anima
sapiens; Imò prudens & reliquarum
virtutum quasi penu. Ex adverso de-
licijs immersa stulta & insipiens; ex
homine belluam efficiens. Vetustas
curvas quasdam animas tradidit, quæ
cælum nunquã tuerentur sed in terra
cogitatione residerent. Intemperantes
curvæ illæ animæ sunt, quæ in corporis
voluptates demersæ, nec solem un-
quam vident nec lunam. Et dum
potiorem cuticulæ quàm animæ cu-
ram gerunt, hanc tantum pro sale,
quod *Narro* ait, habere videntur. Nos
vitii hujus turpitudine, & detrimento-
rum, quæ in genus humanum impor-
tat, multitudine territi; ipsius virtutis
decus venabimur & mirabimur, nec
alio fine, quàm ut eam ipso facto, Vir-
tus quippè in actione consistit, ritè ex-
primere valeamus.

Ad I.

Temperantia hic non quamvis designat virtutem, prout *affectus* & *perurbationes* temperat & moderatur; sed eam duntaxat quæ in *voluptatibus corporis* arcendis vel perfruendis per se est occupata. *Objectum* ergo ejus sunt *voluptates non animi*, in quibus nullus datur vel excessus vel defectus; *Sed corporis*, quæ nobis cum brutis communes sunt; nec tamen omnes omnium sensuum (quas enim auditu, aut visu aut olfactu percipimus *temperantiam* vel *intemperantiam* non inducunt nisi forte per accidens) sed eæ in primis quæ gustu & tactu sentiuntur, in quibus externè occupatur temperans, internè domans appetitum & cupidinem earundem. Habebit ergo vir temperans rationem honestatis, in voluptatum fruitione, valetudinis, quantitatis, qualitatis, existimationis, loci, temporis, personarum, sumptuum, &c. Quo & fine & fructu temperantiæ potiri possit, qui eximius est in animo, vigor ingenii, judicii & memo-

riæ, quibus & oculus omnium virtutum prudentia conservatur; in corpore, sanitas & pulchritudo, omnia directæ ad utilitatem propriam, conservationem scilicet sui, & consequenter publicam, pro ut id virtutis genius requirit.

Ad II. & III.

Uti *habitus* nati sunt secundum *objecta* dividi, ita & ex *objecto* duplici temperantiæ, duæ hæ species resultant, vel i. ex sensu *gustus* voluptas pullulat in cibo & potu. Vel ex sensu *tactus* in venere; istam *frugalitas* moderatur; hanc *castitas*. *Frugalis* ergo est in cibo, seu *abstinens*, qui tantâ cibi portione vescitur, ut reficiantur vires, non opprimantur, habitâ ratione cujusque naturæ. Non eadem est omnibus corporis constitutio, nec idem calor. Diversa item sunt vitæ genera, in quibus alii aliis magis vacant exercitiis & corporis motionibus. Unde varietas maxima suboritur assumptionis alimentorum.

mentorū , alijs plus , alijs minus ve-
scentibus; illasā tamen frugalitate.
In potu frugalis , propriè *sobrius* dici-
tur , non quod nunquam bibat , vel
quod ā certo potus genere per natu-
ram , coactionē &c. abstineat , qui potius
abstemius est , non *sobrius* ; sed quia
habitum inebriandi sive *ebriositatem*
summoperè vitet , nec nimium bibat ,
nec suavitatem immodico etiam potu
sectetur.

Ad IV.

Veneri frœnum iniicit castitas , quæ
& *pudicitiam* ambitu suo involvit , oc-
cupatam præcipue circa decorum *in*
gestibus , *vultu* , *obtutu* , *incessu* & *similibus* ,
quibus plerumque animi inconspicui
& latens indoles , ceu ex ungvibus Leo ,
clarè dignoscitur. Et ut sexui fæmi-
neo maximè necessaria est , & pro dote
pudicitia , *satis quippè dotata* , *si pudica* &
virtuosa ; Ita singulos egregiè ornat
castitas , quæ in omni status & ætatis
requiritur hominibus. Hinc dispe

sci solet in *Virginalem*, *conjugalem*, & *vidualem*, illa in juvenibus, puellis & omnibus non nuptis, *ista* in conjugatis & matrimonio junctis; *haec* viduarum est. Exempla castitatis, passim occurrunt in sacris: *Iosephi*, *Rebecca* &c. Profanis; *Alexandri*, *M*: *Scipionis*, *Cyri* & aliorum. Heroica plane fuit adolescentis *Aegyptij Nicetæ* castitas, cujus facit mentionem *Hieronimus* & *Iesuvita Drenelius* qui & peculiarem librum ita inscripsit,

Ad V.

Pro diversitate *specierum* virtutis variant vitia opposita. Cui *virtus* temperantia planè cognita, vitium ignorare nequit, *intemperantiam* sive *ἀκολασίαν* in excessu, in defectu *ἀναίσθησιαν*, omnes spernens voluptates, quod ut rarissimum est inventu, ita illud, proh dolor; frequentissimum. Excessus frugalitatis sunt: *Voracitas*, *Ebrietas*. vel uno verbo *Luxuria*; castitatis, *libido*. Defectus in istâ: *sordes* & *nimiâ*

& nimia *abstinentia* à cibo & potu, vires prosternens; in hac detestatio omnis Veneris affectata. Exemplorum, ut stultorum plena omnia; Luxuriæ & Ebrietatis in *Alexandro Tiberio*, qui postea *Biberius*, dictus. *Smindaride Sibarita*, qui jactabat annis se 20. nec orientem solem, nec occidentem vidisse. Vesperum enim per ebrietatem serò expergefactus fuit, manè vero in multam diem stertebat: Libidinis in *Sodomitis*, *Sardanapalo* &c. De quo verficulus: *Non homo sed porcus Sardanapalus erat.* Ex adverso *Diogenes* omnes mulieres suspensas voluit de arboribus, *Origines* se castravit &c.

QVÆSTIONES.

1. *An studio temperantiæ vita hominis prolongari possit? Aff.*

Annos decurtare luxuriam & libidinem constans est assertio & Medicorum & Philosophorum. Per luxuriam quippè dum indiscretè varia cibi & potus

potus genera in maximâ copiâ assu-
muntur, nullâ habitâ ratione *virium,*
valetudinis & qualitatis, plurima inde in-
commoda exoriri certum: extingui-
tur calor naturalis nimio vini potu ac
suffocatur, non secus ac si exiguæ flam-
mæ imbecillæque confertim multum
olei infundatur: in ventriculo gignun-
tur cruditates, quæ delatæ ad Epar bo-
nam ejus constitutionem non parum
lædunt, quippe *vitium primæ concoctio-*
nis non corrigitur in secundâ & tertiâ. Un-
de totius corporis debililas & *κακεί-*
σια, plurimi morbi & tandem mors
& viventis interitus. Per *lasciviam* &
enormem libidinem calidum & humi-
dum radicale, in quibus vita consistit,
& quod vinculum censetur animæ &
corporis, exhauritur, quo exhausto dis-
solutionem sequi necesse est. Unde
experientia quoque confirmat hellu-
ones & libidinosos vitæ esse brevioris.
ex adverso vero *frugales & casti* volup-
tatibus moderatè fruentes, noxijs de-
pulsis vires & naturam in statu conserva-
vant;

vant; nutantem verò abſtinentia & medicamentis renovant, atque reſtaurant. *Hic vero ad ea reſpicimus quæ ex principiis naturalibus & cauſis colligi poſſunt: de termino vitæ à Deo præfixo & præſtituto, diſcurrere alius eſt loci & altioris indaginis, ſic enim certum eſt fatalem eſſe iſtum ratione præſcientiæ & cognitionis Dei, cuius oculi clariores ſole, cui omnia futura ſunt præſentia, omninumq; rerum & eventuum inſallibilem & certiffimam poſſidet ſcientiam.*

II. An temperans ſit qui bis de die comedit?

Reſp. Negent licet *Plato & Thomas* & forte alii, qui ſtatuunt veteres, ſemel tantum quolibet die comediſſe, affirmativam tamen & *experientia & ratio* dictitat. Frugalis enim modum ſervat in potu & cibo, quem modum ſervare non poteſt non qui bis in die citra ſaturitatem edit, ſicut is excedere mediocritatem qui ſemel tantum.

III. An eſus carniſum antediluvianis conceſſus fuerit?

Reſp.

Resp. Affirmativa suadetur ex vitâ pastoritiâ, quam ante diluvium viguisse constat inter alia, procul dubio, ob hanc causam, ut hinc in esum animalcula pro placito arbitrio depromerent, Deinde & pellibus vestiebantur primi homines, carnes à pellibus detractis tanquam inutiles abiectas fuisse, vero simile non est, præterea sacrificabant ex animalibus veteres, pars vero sacrificii cessit in alimentum, prout deinceps lege expressum est. Tantam denique multitudinem gressilium, volatilium & natatilium creatam esse in usum & utilitatem hominum scriptura asserit, eandem vero cibo subtrahere, & in eo elucere qui non vult, durus nimis videtur & pertinax.

IV. At vinum fuitne illud ante diluvium in usu?

Resp. Quanquam Noë post Cataclysmum universalem inebriatus fuerit, tanquam vinum planè antea non gustaverit; tam liberaliter tamen ex
ignorant.

ignorantiâ *vini Armenici*, quod præstantissimum & efficacissimum esse *Strabo* testatur, ad omnis vini & communis defectum sive carentiam concludi non potest. Quin potius ex verbis salvatoris *Luc. 17, 26*, contrarium colligi non ineptè judicatur, ubi securitatem & ebrietatem hominum incusat & propterea insequentum supplicium. Si ergo inebriati antediluvianii aut *aquâ* aut *vino* id factum, non aquâ quod est contra experientiam, ergo vino.

V. An per sobrietatem conviviis interesse liceat?

Resp. Convivia alia *sybaritica* & *luxuriosa* alia *honestâ* & *licita*, quæ jucunditatis & honestæ recreationis causa instituuntur, illa ut fugere convenit; ita hæc accedere non est prohibitum. Imo cum homo sit animal, sociale, maximè conveniens est hominem homini adsidere, confabulari, lætari &c. Sancti Dei homines convivia celebrarunt, iisque interfuerunt in V. & N. T.

Ipse

Ipsè salvator noster Jesus Christus, *crepus*
us actio nostra est institutio, nuptiis non
interfuit solum, sed & contrahentibus
insigni munere adfuit. Nec obstat
ratio satis prægnans, quo minus id fieri
possit, modò *decorum* observetur &
civilitas, & *modus* in potu ciboque as-
sumendis, nec *methodo* progrediantur
Synthetica, à minoribus ad majora po-
cula evacuanda.

VI. Licetne illæsa sobrietate in memoriam alterius bibere?

Resp. Inveteratus mos est, præsertim
apud Septentrionales bibere pro
salute *principis*, *amicorum*; imo & *Dei*
memoriæ libarunt antiquitus & etiam-
num non nullibi, mortuorum etiam
meminerunt olim, quod *Sielebegare*
dicebatur. Morem hunc ex parte ser-
vant populi moderni, nec si moderas-
tio teneatur, vituperandus est. Quid
enim prohibet hoc velut externo sym-
bolo prospera proximo precari? mo-
do bono id fiat sine & animo hospitem
exhila-

exhilarandi, non inebriandi, ut pro alterius salute bibendo propriam deperdat. *nolo*, inquit Calistenes, *Alexandri poculum evacuando, Æsculapio indigere.*

VII. An ebrietas excuset delicta?

Resp. Ebrietatem faciunt duplicem, *actualem* vel *Habitualem*, istam excusare si non à toto, tamen à tanto, præsertim inlevioribus asserunt *Id.* hanc non item. Duplici potius poena dignus ex *Pitaci* lege, qui infirmitatis suæ confcius & efficaciam potus non ignarus peccat. Interim pro ratione diminuti voluntarii, ipsum quoque peccatum diminui arbitratur *Thomas.*

VIII. Utrum deterius vitium *Voracitas* an *Ebrietas*?

Resp. Ebrietas, furibundos namque facit homines vel similes saltem eis, dum bonæ mentis arce dejicit eosdem. Eximia præterea est medicorum nutritrix, plurima accersens incommoda, infamiam, morbos &c. Et denique, quam inepti & inhabiles
C sint

sint ad præclaras actiones Ebriosi res ipsa loquitur.

IX. Suntne choreæ & saltationes ferendæ?

Resp. Et multi & magni viri choreis infensi sunt; alij vicissim non inferioris subsellii non omnes promiscue damnant. Parata ergo est distinctio inter choreas *honestas* & *licitas*, quæ à personis *honestis* in *honestorum* *præsentiâ*, *loco* & *tempore congruo* *decentè* ad *delectationem* & *jucunditatem* *exercentur*. Et *impudicas* & *inhonestas*, quæ neglectâ *honestate*, *ratione inordinati* *finis* peccant, & *aliarum circumstantiarum*. Has ut *fanus* quisque detestatur; ita istas *cordati* admittunt. Nullibi enim in *scriptura* sunt *prohibitæ*, potius *approbatæ*, dum *iis certum tempus assignatur*, *Ecel: 3.* Dum *exempla ex sacris laudata adferuntur*. Nec negat *sana ratio*, *cum in iis comitatis quidam splendor*, ut *Casus* ait, *appareat*, *honestâ* itidem *recreatio liberalibus* contingat

tingat ingenii, non decrepitis & mor-
rosis. Incommoda quæ magno nu-
mero dicuntur effundere, vitio potius
hominum eveniunt, quam Chorea-
rum. *Quid est tam eximium quo mala
& levia mens abuti non possit?*

X. At lupanaria suntne ista to-
leranda in Rep. Christiana?

Neg. pugnant directè cum 6. præ-
cepto. *Non Machaberis.* Excecrabilis
proinde DEO est scortatio, ad quam
vitandam institutum est matrimoni-
um. *Non sunt facienda mala, ut eveniant
bona.* Imò nec bona inde resultare
possunt. *Inficitur Christianismus fœtore
lupanarium: Corruptitur Adolescentia &
enervatur ingenio: Porta omnis nequitie
patens panditur & amplissima &c.* Lin-
quantur ergò Pontificiis lupanaria &
Romæ, quæ tota est facta lupanar; nos
bis DEUS, divina mandata & honestæ
rationes omni exceptione majora
sunt.

Et tantum de hac summè necessa-

ria Materia. Faxit Deus unus & trinus ita hic degamus, ut ad cælestia in patientia & temperantia semper adspiremus.

Coroll. Geograph:

1. Geographia non modo oculus recte censetur Historiæ; sed & reliquis facultatibus egregie inservit.
2. Terram cum circumfluis aquis globum constituere, etiam ex peregrinationibus certum est.
3. Terra immobilis in centro universi, quiescit & ad cælum collata supremum est instar puncti.
4. Sicut cælum orbibus non est realibus concameratum; ita nec terra circulos nisi ut ingeniosa mentis commenta, agnoscit.
5. Zonam Torridam ut & frigidam esse

esse habitabiles navigationum experientia dudum contra veteres evicerunt,

6. *Novum orbem sive Americam, quæ a Columneo sive Columbo circa An. Ch. 1492. primum detecta fuit, priscis quoque seculis notam fuisse verisimile est,*

Mantissa.

Erudite nonnulli acutiss. Zabarella: Valde, inquit, præposterum est, artes & scientias definire per ordinem ad librum & farraginem præceptorum in libro contentorum.

Præstantissimo & Politissimo
Iuveni,

DN. JOHANNI LILIO,
Musarum in hac Regia Uuiversitate
cultori indefesso, amico & discipulo
suo perdilecto, de Fortitudine &
Temperantia pulchrè differenti.

L Illia fert tellus, nitidissima germina
campi:
Nec Liliis pulchris nostra vireta carent:
Quid Lilius præstet, virtutis flore venustus,
Discursus præsens comprobat eximius.
Maçte igitur, similes depromas pectore
flores,
Virtutum patrii Magna Corona chori.
Auguror, & Liliæ vivet post funera virtus;
Quod precor omnipotens faxit & ipse
DEUS.

Honoris & amoris ergò
apposuit

GEORGIUS ALANUS S. S.
Theol. P. P. & Ab. Pastor.

Laudibus est dignus celsis, qui vi-
(ribus orbem
Perdomuit validis. undiq; Marte sibi,
Insignis laus est, hostes superare ne-
(fandos;

Sed *Semet summæ Vincere* laudis erit.
Quid juvat ut multas debelles viribus
arces?

Et varios tractus, subdere posse sibi.
Si fragiles nescit mentis compescere
motus

An juvat ei quicquam? vincere si qua
juvat

Dum tacitis animi tentatur motibus
Ehev!

Vincitur à proprio, pectore *victor*
Ovans!

Sobrius est igitur, *Fortis*, dignusq; vocari
Qui *Semet* dextrâ *Vincere* mente
potest.

Ergò mi *Iannes*, dum tractas talia doctè
Sobrius & Fortis, nomine req; manes.

L. M^q. adjecit
ANDREAS PETRÆUS,

Λίλιος, σοφῶν, ἑταῖρος
 σπυδασιμὸς; καθέδραν
 βαίνει καλῶ προσώπῳ.
 λόγον πέρ ἧς Ἀνδρείας
 ποιῆ τε Ἐγκρατείας.
 Πάντες φραδῶς κελεύει
 ἔχειν μέσον, μεταξὺ
 τόλμης κακῆς φόβου, μὴ
 δοκῶσά ἐστιν, ἀλλὰ
 οἰκεία. καὶ μετὰξὺ
 ἄσωτίας, Ἀναισθη-
 σίας μέσων; ὅπως μὴ
 ὑπερβολῇ κ' ἐκλείψι
 ἡμαρτεν. εὐτυχεῖν ταῦτ
 σοὶ φίλτατ. κλίρε πλείδον.

τῷ πατριώτῃ δεξιωτάτῳ
 ἀσμένως, παρὰ φύσιν,
 συνήδεται

Γαβριήλ τῷ Γρηγορίῳ
 Ἀρκετοπολίτῃς.

